

ZAKON

O BESPLATNOJ PRAVNOJ POMOĆI

(Objavljen u "Sl. glasniku RS", br. 120 od 22. decembra 2008)

I - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom propisuju se osnovi prava i načela za ostvarivanje besplatne pravne pomoći (u daljem tekstu: pravna pomoć), oblici ostvarivanja pravne pomoći, subjekti za pružanje pravne pomoći, korisnici pravne pomoći, uslovi i način njihovog ostvarivanja, nadzor i kontrola kvaliteta pružanja pravne pomoći, nadležnost Odbora za uspostavljanje i kontrolu profesionalnih standarda pružaoa pravne pomoći i način finansiranja.

Član 2.

(1) Prava i načela utvrđena ovim zakonom predstavljaju minimum prava koji se drugim zakonima i propisima ne mogu umanjivati.
(2) Građanin Republike Srpske koji ostvari pravo na pravnu pomoć u mjestu svog prebivališta ne može biti uskraćen za to pravo bilo gdje na teritoriji Republike Srpske.

Član 3.

(1) Pravna pomoć je oblik ostvarivanja prava fizičkog lica na pravično suđenje i jednak pristup pravdi pred sudom i drugim organima čije troškove u cijelosti ili djelimično plaćaju nadležni organi za sprovođenje ovog zakona.
(2) Odobrena pravna pomoć može se ograničiti samo iz razloga propisanih ovim zakonom.
(3) Pravo na pravnu pomoć, po pravilu, podrazumijeva pravo na oslobođanje od sudskih taksi, koje se ostvaruje u skladu sa drugim zakonima.

Član 4.

Pojedini izrazi koji se koriste u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

- a) pravo na pravnu pomoć predstavlja ovlaštenje svakog fizičkog lica da traži i dobije od nadležnog organa ostvarivanje prava na pravnu pomoć,
- b) nadležni organ za pružanje pravne pomoći je Centar za pružanje besplatne pravne pomoći (u daljem tekstu: Centar), čije se ovlaštenje sastoji u obavezi pružanja besplatne pravne pomoći korisnicima, u obimu i oblicima predviđenim zakonom,
- v) oblici ostvarivanja pravne pomoći su radnje i postupci kojima se korisniku pravne pomoći omogućava zaštita prava na pravično suđenje i jednak pristup pravdi,
- g) korisnik pravne pomoći je svako fizičko lice kojem je odobrena pravna pomoć na osnovu ovog zakona,
- d) lice lošeg imovinskog stanja je lice koje prema svom opštem imovinskom stanju i stanju članova svoga porodičnog domaćinstva nema sredstava da plati punomoćnika ili radnje punomoćnika kao i troškove postupka, a niti da dobije zajam ili druga sredstva bez štete za nužno izdržavanje sebe i svoje porodice,
- đ) članovi porodičnog domaćinstva su lica koja su kao takva utvrđena Porodičnim zakonom ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 54/02), a u odnosu na korisnika pravne pomoći i
- e) pružaoći pravne pomoći su pravna lica i institucionalni organi koji su ovlašćeni da se u skladu sa odredbama procesnih zakona u Republici Srpskoj mogu pojavljivati kao puni procesni punomoćnici u svim postupcima u kojima se ostvaruje pravo na pravnu pomoć.

II - OBLICI OSTVARIVANJA PRAVNE POMOĆI

Član 5.

(1) Pravna pomoć ostvaruje se kao pravo na:
a) opšte informacije o pravima i obavezama,
b) pravni savjet i pomoć u popunjavanju obrazaca,
v) pravnu pomoć u sastavljanju svih vrsta pismena,
g) zastupanje na sudu,
đ) sačinjavanje apelacija i
e) pravnu pomoć u postupcima mirnog rješavanja spora (medijacija).
(2) Prava na opšte informacije o pravima i obavezama, pravne savjete i pomoć u popunjavanju obrazaca imaju sva lica bez obzira na ispunjavanje uslova iz čl. 16. do 21. ovog zakona.

Član 6.

(1) Pravna pomoć pruža se korisnicima u postupcima u kojima se ostvaruju i štite njihova prava i na zakonu zasnovani interesi.
(2) Postupci iz stava 1. ovog člana su:
a) parnični postupak,
b) krivični postupak u dijelu kojim se pravo na odbranu obezbjeđuje postavljanjem branioca zbog slabog imovinskog stanja osumnjičenog ili optuženog, kao i zastupanje oštećenog u krivičnom postupku,
v) upravni spor,
g) prekršajni postupak,

- d) vanparnični postupak i
- đ) izvršni postupak.

Član 7.

- (1) Ostvarivanje prava na pravnu pomoć ne odnosi se na:
- a) postupke pred privrednim odjeljenjima nadležnih sudova i postupak registracije privrednih društava,
 - b) postupak registracije preduzetničke djelatnosti,
 - v) postupak registracije udruženja građana ili fondacije,
 - g) postupke pred nadležnim poreskim organima,
 - d) postupke pribavljanja urbanističke saglasnosti i građevinske dozvole, kao i druge pravne radnje u vezi sa građenjem i
 - đ) sastavljanje privatnih isprava i ugovora.
- (2) Izuzetno, u opravdanim slučajevima, kada to nalažu interesi pravičnosti, nadležni organ može odobriti pružanje pravne pomoći i u slučajevima navedenim u stavu 1. ovog člana.

III - SUBJEKTI OVLAŠĆENI ZA PRUŽANJE PRAVNE POMOĆI

Član 8.

Pravo zastupanja u parničnom postupku, krivičnom postupku u dijelu kojim se pravo na odbranu obezbjeđuje postavljanjem branioca zbog slabog imovinskog stanja osumnjičenog ili osuđenog, upravnom sporu, prekršajnom, vanparničnom i izvršnom postupku imaju:

- a) zaposleni u Centru, osim u odbranama u krivičnom postupku,
- b) advokati, članovi Advokatske komore Republike Srpske i
- v) zaposleni u nevladinim organizacijama koje se bave pružanjem pravne pomoći (osim u odbranama u krivičnom postupku), a pod uslovima za zaposlene u Centru.

Član 9.

- (1) Centar je republička upravna organizacija u sastavu Ministarstva pravde, koji je osnovan u skladu sa propisima o republičkoj upravi.
- (2) Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta urediće se unutrašnja organizacija Centra.
- (3) Pravilnik iz stava 2. ovog člana donosi direktor Centra uz saglasnost Vlade Republike Srpske.

Član 10.

Pravo zastupanja u postupcima iz člana 6. ovog zakona imaju zaposleni u Centru i kancelarijama, pod uslovom:

- a) da su diplomirani pravnici,
- b) da imaju položen pravosudni ispit i
- v) da imaju najmanje dvije godine radnog iskustva na pravnim poslovima nakon položenog pravosudnog ispita.

Član 11.

- (1) Zahtjev za ostvarivanje prava na pravnu pomoć podnosi se Centru, na propisanom obrascu, uz priložene dokaze o ispunjavanju uslova na pravnu pomoć.
- (2) Podnosilac zahtjeva odgovara za tačnost podataka iz stava 1. ovog člana.

Član 12.

- (1) O pravu na pravnu pomoć odlučuje Centar rješenjem bez odlaganja, a najkasnije u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva.
- (2) Rješenje o odobrenju pravnoj pomoći važi do pravosnažnog okončanja postupka.
- (3) Na rješenje Centra o pravu na pravnu pomoć korisnik ima pravo žalbe ministru pravde (u daljem tekstu: ministar) u roku od 15 dana od dana prijema rješenja.
- (4) O pravnim savjetima i pomoći u popunjavanju formulara vodi se evidencija.

Član 13.

Subjekti za pružanje pravne pomoći iz člana 8. ovog zakona ne smiju odbiti pružanje pravne pomoći u skladu sa odredbama ovog zakona.

IV - KORISNICI PRAVNE POMOĆI

Član 14.

- (1) Korisnik pravne pomoći je svako fizičko lice koje ispunjava uslove za besplatnu pravnu pomoć propisanu ovim zakonom.
- (2) Pravo na pravnu pomoć imaju:
- a) državljani Republike Srpske i građani Republike Srpske i druga fizička lica koja se nalaze na teritoriji Republike Srpske, a koja se identifikuju kao ugrožene kategorije i
 - b) fizička lica koja se nalaze na teritoriji Republike Srpske pod međunarodnom zaštitom u skladu sa međunarodnim standardom, a naročito izbjeglice, lica pod privremenim prihvatom, žrtve trgovine ljudima, a koji nisu u stanju da izmiruju troškove pravne pomoći.

Član 15.

Korisnik pravne pomoći ima pravo na pravnu pomoć, bez obzira na nacionalno, odnosno etničko porijeklo, rasu, boju kože, jezik, vjersko ili političko uvjerenje, pol, polni identitet, seksualnu opredijeljenost, zdravstveno stanje, invaliditet, državljanstvo, prebivalište ili drugo lično svojstvo.

V - USLOVI I NAČIN OSTVARIVANJA PRAVNE POMOĆI

Član 16.

Fizičko lice stiče status korisnika pravne pomoći pod uslovom da ispunjava sljedeće kriterijume:

- a) finansijski kriterijum,
- b) kriterijum očigledne osnovanosti i
- v) kriterijum obaveznosti po drugim zakonima i međunarodnim konvencijama.

Član 17.

(1) Pravo na pravnu pomoć po finansijskom kriterijumu ostvaruju lica koja se identifikuju kao ugrožene kategorije, i to:

- a) lica koja primaju socijalnu pomoć,
- b) nezaposleni, bez drugih redovnih primanja ili prihoda,
- v) lica lošeg imovinskog stanja,
- g) korisnici prava na starosnu i invalidsku penziju,
- d) lica sa oduzetom poslovnom sposobnošću i duševno oboljela lica smještena u zdravstvene ustanove,
- đ) djeca bez roditeljskog staranja i
- e) lica kojima je prije kratkog vremena u drugom predmetu utvrđeno pravo na dodjelu pravne pomoći.

(2) Minimum socijalnog statusa kandidata za pravnu pomoć ne može biti viši od najniže prosječne neto plate ostvarene na nivou Republike Srpske u prethodnoj fiskalnoj godini.

Član 18.

Osnov za utvrđivanje prava kandidata na pravnu pomoć zbog lošeg imovinskog stanja su prihodi i primanja koja se ne smatraju prihodom, kao i primanja na koja podnosilac zahtjeva i članovi njegovog porodičnog domaćinstva ne plaćaju porez i imovina koja je u vlasništvu podnosioca zahtjeva i članova njegovog porodičnog domaćinstva, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Član 19.

(1) Prianja koja se smatraju prihodom su primanja ostvarena po osnovu plate, samostalne djelatnosti, imovine i imovinskih prava i prometa imovine i imovinskih prava, kapitala, osiguranja i drugih primanja propisanih Zakonom o porezu na dohodak ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 91/06 i 128/06) i Zakonom o porezu na dobit ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 91/06), koje podnosilac zahtjeva i članovi njegovog porodičnog domaćinstva primaju u periodu od šest mjeseci prije mjeseca u kojem je zahtjev podnesen.

(2) Prihodima iz stava 1. ovog člana smatraju se i vanredni prihodi i imovina koja uključuje nasljedstvo, poklone, otpremnine, nagrade i druge prihode koje je primio podnosilac zahtjeva ili član njegovog porodičnog domaćinstva barem jednom u periodu od šest mjeseci prije podnošenja zahtjeva.

(3) Prilikom utvrđivanja prava na pravnu pomoć na osnovu finansijskog kriterijuma neće se uzimati u obzir prihod i imovina onih članova porodičnog domaćinstva koji su u postupku za koji je podnesen zahtjev za pravnu pomoć protivstranka podnosiocu zahtjeva.

Član 20.

Rashodi obuhvataju izdatke za životne troškove i obaveze kao što su:

- a) mjesečna zakupnina za stan u kojem živi podnosilac zahtjeva sa članovima svog porodičnog domaćinstva i ostali nužni troškovi za stanovanje,
- b) rate kredita odobrene za rješavanje stambenog pitanja,
- v) izdaci za poljoprivredno dobro od kojeg se izdržava i
- g) nužni troškovi života podnosioca zahtjeva i članova njegovog porodičnog domaćinstva kao što su ishrana, školovanje, komunalne usluge, zdravstvene usluge, ogrev i drugo.

Član 21.

(1) Prilikom utvrđivanja osnova za ostvarivanje prava na pravnu pomoć, od obračunskog ukupnog prihoda oduzimaju se izdaci i obaveze koje je podnosilac zahtjeva imao.

(2) Ako se utvrdi da obaveze podnosioca zahtjeva premašuju ukupne prihode ili prihodi neznatno premašuju obaveze, smatra se da je podnosilac zahtjeva lice lošeg imovinskog stanja i da mu je potrebna pravna pomoć.

(3) Kada podnosilac zahtjeva ima na raspolaganju određena sredstva koja se mogu koristiti u toku postupka, ali su nedovoljna za plaćanje troškova postupka, a naročito troškova zastupanja, nadležni organ može odrediti iznos naknade koje će to lice platiti za troškove postupka.

Član 22.

(1) Pravna pomoć neće se odobriti podnosiocu zahtjeva ako:

- a) se iz samog zahtjeva, dokaza i činjenica na kojima se zasniva zahtjev očigledno može zaključiti da je takav zahtjev neosnovan,
- b) je riječ o neopravdanom vođenju postupka i
- v) je riječ o zloupotrebi prava na pravnu pomoć.

(2) Smatraće se da je u pitanju neopravdano vođenje postupka kada je podnosilac zahtjeva u očiglednom nesrazmjeru sa stvarnim izgledom na uspjeh, kao i kada želi da vodi postupak radi postizanja svrhe koja je suprotna načelima poštenja i morala.

(3) Smatraće se da je riječ o zloupotrebi prava na pravnu pomoć ako je podnosilac zahtjeva dao netačne podatke o ispunjavanju kriterijuma predviđenih ovim zakonom ili u slučaju kada u toku vođenja postupka nadležnom organu nije prijavio promijenjene okolnosti.

Član 23.

Ako je korisnik pravne pomoći potpuno ili djelimično uspio sa tužbenim zahtjevom kojim mu se dosuđuje neka imovina ili prihod, osim imovine i prihoda koji se prema odredbama ovog zakona izuzimaju, korisnik je dužan da plati Centru iznos naplaćenih troškova

postupka.

Član 24.

Ako korisnik pravne pomoći izgubi spor za čije mu je vođenje odobrena pravna pomoć, nije dužan da nadoknadi troškove pravne pomoći.

Član 25.

Obaveza vraćanja sredstava postoji samo u slučaju kada se tokom postupka utvrdi da su se finansijske prilike korisnika ili članova njegovog porodičnog domaćinstva bitno izmijenile, tako da je u mogućnosti potpuno ili djelimično da vrati beskamatne troškove za pruženu pravnu pomoć (kao npr. nasljedstvo, poklon, promjena posla, dobitak na igrama za sreću), o čemu se donosi posebno rješenje.

Član 26.

Pravna pomoć pruža se i licima koja na nju imaju pravo po posebnim zakonima ili po međunarodnim konvencijama koje obavezuju Bosnu i Hercegovinu.

VI - NADZOR NAD PRIMJENOM ZAKONA I KONTROLA KVALITETA PRUŽANJA PRAVNE POMOĆI

Član 27.

(1) Nadzor nad primjenom zakona, kao i utvrđivanje jedinstvenog institucionalnog upravljanja sistemom pravne pomoći u Republici Srpskoj sprovodi Ministarstvo pravde.

(2) Centar je obavezan jednom godišnje da dostavi Vladi Republike Srpske izvještaj o svom radu sa prijedlogom mjera za unapređivanje sistema upravljanja i pružanja pravne pomoći u Republici Srpskoj.

Član 28.

(1) U sastavu Centra formira se Odbor za uspostavljanje i kontrolu profesionalnih standarda pružaoca pravne pomoći (u daljem tekstu: Odbor).

(2) Odbor čine po jedan predstavnik Centra, Advokatske komore Republike Srpske i predstavnik nevladinih organizacija.

(3) Direktor Centra uz saglasnost ministra pravde donosi pravilnik o kriterijumima profesionalnih standarda pružaoca besplatne pravne pomoći.

Član 29.

(1) Ministarstvo pravde nadležno je za:

a) uspostavljanje i vođenje politike pravne pomoći,

b) koordinaciju sistema pravne pomoći u Republici Srpskoj i razvijanje međusobnih odnosa i saradnju nadležnih organa za pružanje pravne pomoći u Republici Srpskoj,

v) utvrđivanje jedinstvenih tarifa besplatne pomoći,

g) unifikaciju dokumenata koji se upotrebljavaju u postupku po zahtjevu za pravnu pomoć - obrasci,

d) predlaganje i kontrolu budžeta za ostvarivanje pravne pomoći i

đ) imenovanje članova nezavisnog Odbora za uspostavljanje i kontrolu profesionalnih standarda pružaoca pravne pomoći.

(2) Na prijedlog Ministarstva pravde, Vlada Republike Srpske donosi jedinstvenu tarifu za pružanje besplatne pravne pomoći u Republici Srpskoj.

VII - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 30.

(1) U roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona Vlada Republike Srpske će donijeti jedinstvenu tarifu za pružanje besplatne pravne pomoći.

(2) U roku od četiri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona ministar će propisati izgled obrasca i sadržaj zahtjeva za pružanje besplatne pravne pomoći, a direktor Centra donijeti pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Centru i pravilnik o kriterijumima profesionalnih standarda pružaoca besplatne pravne pomoći.

Član 31.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srpske", a primjenjivaće se od 1. jula 2009. godine.

Broj: 01-1880/08

25. novembra 2008. godine, Banja Luka

Predsjednik Narodne skupštine, mr Igor Radojičić, s.r.